

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
«Організаційно-економічний механізм сталого розвитку бізнесу в Україні в
умовах трансформації національної економіки»
здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії
Шекери Віталія Юрійовича
за спеціальністю 051 Економіка
(галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки)
Кафедра смарт-економіки
Київського національного університету технологій та дизайну

Актуальність теми. Актуальність роботи обумовлено необхідністю створення теоретико-методичних основ щодо цілісного системного бачення сталого розвитку бізнесу в Україні в умовах трансформації національної економіки.

Зв'язок теми дослідження з планами науково-дослідних робіт. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Київського національного університету технологій та дизайну за темою: «Розвиток цифрової економіки в умовах повоєнного та післявоєнного відновлення» (номер державної реєстрації: 0125U001889), в рамках якої обґрунтовано теоретико-методичні основи формування організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні та удосконалено інструментарій прогнозування сталого розвитку бізнесу, що на відміну від усталеного, доповнюється інституційним забезпеченням, та дозволяє визначити елементи сталої екосистеми, за якої інновації (технологічні, соціальні, управлінські) стають каталізатором переходу до моделі сталого розвитку, здатної забезпечити довгострокову економічну життєздатність, соціальну справедливість та екологічну рівновагу в унікальних українських реаліях.

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Дисертація є завершеним комплексним дослідженням, яке присвячене узагальненню теоретичних засад та розробці науково-практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні.

У процесі дослідження для вирішення поставлених завдань використовувалися такі методи: аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, індукції та дедукції – для визначення сутності, змісту, видів, чинників впливу на формування організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні, обґрунтування детермінантів впливу на реалізацію організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні, узагальнення теоретичних положень та інструментів формування організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні (пп. 1.1, 1.2, 1.3); кореляційно-регресійного, факторного аналізу, інтегрального оцінювання, прогнозування – для здійснення аналізу зарубіжного досвіду формування організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні (пп.

2.1, 2.2, 2.3), економіко-математичного моделювання, стратегічного аналізу і системного аналізу, економічного оцінювання та прогнозування – для обґрунтування інноваційно-адаптивного підходу до реалізації цілей сталого розвитку бізнесу в Україні в умовах трансформації національної економіки, розроблення науково-методичних підходів до визначення інституційного забезпечення впровадження організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні в умовах трансформації національної економіки (пп. 3.2, 3.3), моделювання та сценарного розвитку – для оцінки ефективності організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні в умовах трансформації національної економіки (пп. 3.1, 3.3); графічний – для наочного зображення результатів дослідження.

У ході наукового дослідження приділено увагу опануванню прикладних питань формування організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні в умовах трансформації національної економіки. З цієї метою використані нормативні та законодавчі акти, статистичні дані Державної служби статистики України, міністерств і відомств, європейських і міжнародних організацій, документація та звітна інформація підприємств промисловості. У процесі написання дисертації використано наукові доробки українських та іноземних вчених-економістів, фахові наукові видання, праці науково-практичних конференцій, аналітичні та експертні матеріали, статистичні довідники, що розташовані у відкритому доступі, та особисті напрацювання автора. Головні аналітичні розрахунки щодо формування моделі управління розвитком бізнесу проведено завдяки використанню програмних продуктів Statistica та Microsoft Excel.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків, рекомендацій, які захищаються. Сформульовані наукові положення, висновки та рекомендації достовірні, відповідають об'єктивній реальності. За результатами дослідження узагальнено теоретичні засади та розроблено науково-практичні рекомендації щодо формування організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні в умовах трансформації національної економіки.

Досліджено ґносеологічний та онтологічний аспект сутності категорійного тлумачення сталого розвитку бізнесу. Проаналізовано історичну ретроспективу та етимологію формування дефініції «сталого розвитку», зокрема узагальнено теоретико-методологічні підходи до тлумачення сталого розвитку зарубіжними та вітчизняними вченими. Надано авторське узагальнене визначення сталого розвитку як такого, що мінімізує негативні екстерналиї між соціальною, економічною, екологічною та іншими сферами діяльності людини, у тому числі зменшуючи «трансакційні витрати» переходу від одного покоління до іншого.

Вивчено інтеграцію складових концепції сталого розвитку в контексті використання принципів сталого розвитку вітчизняного бізнесу. Доведено ключову роль останнього у забезпеченні інклюзивного зростання, захисту довкілля та сталого розвитку суспільства, а особливо в умовах трансформації національної економіки. Виокремлено та досліджено ключові підходи до розкриття онтологічної сутності СРБ (на базі наукового доробку українських та закордонних вчених). Обґрунтовано сучасні інноваційні методики оцінки

ефективності впровадження сталого розвитку на тому чи іншому підприємстві (гносеологічний аспект), серед яких підхід TBL (Triple Bottom Line) та концепція ESG (Environmental, Social, Governance). Проаналізовано реальні приклади впровадження ініціатив сталого розвитку на підприємствах України на прикладі аграрного бізнесу.

Досліджено історичні та сучасні умови формування складових організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні за пріоритетними цілями сталого розвитку (далі ЦСР). Узагальнено підходи до трактування організаційно-економічного механізму (далі OEM) у контексті сталого розвитку бізнесу. Запропоновано та обґрунтовано власне тлумачення організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу (далі OEM СРБ): це інтегрована система принципів, методів, функцій, інструментів та інших організаційно-економічних складових елементів (важелів, прийомів тощо), спрямованих на забезпечення сталого (стабільного, збалансованого та довгострокового) інноваційного розвитку підприємства (бізнесу) у довгостроковій перспективі з урахуванням економічної ефективності, соціальної відповідальності та екологічної безпеки (ЦСР, ESG-концепція, циркулярне виробництво). Узагальнено етапи та умови становлення СРБ в Україні.

Проаналізовано підходи до виокремлення структурних елементів (складових) OEM СРБ у контексті запровадження ЦСР у стратегіях та відповідних політиках бізнесу. Запропоновано та обґрунтовано уніфіковану, адаптивну та інтегровану структуру організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні, складовими якої виступають мета та завдання СРБ, які формують стратегічне бачення розвитку бізнесу, чинники впливу, принципи, функції, методи оцінки, важелі, блок забезпечення, на базі яких бізнес обирає відповідну до його діяльності та потреб інноваційну модель сталого розвитку. Досліджено реальний стан сталості вітчизняних підприємств (на основі індексу сталого розвитку) у довоєнний та теперішній (воєнний) періоди.

Досліджено структурні чинники впливу на формування організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні. Вивчено етапи формування OEM СРБ. Виявлено й систематизовано ключові фактори впливу на формування OEM СРБ в Україні: узагальнено структурні чинники впливу на OEM СРБ в Україні за доробком вітчизняних та зарубіжних науковців, проведено ґрунтовний порівняльний аналіз підходів українських та іноземних дослідників щодо виокремлення факторів сталого розвитку бізнесу. Доведено необхідність впровадження інновацій та технологій штучного інтелекту як драйверів забезпечення сталого розвитку вітчизняного бізнесу, які дозволяють підприємствам адаптуватися до динамічного зовнішнього середовища, підвищуючи їх ефективність і конкурентоспроможність.

За результатами аналізування зарубіжного досвіду організаційно-економічних механізмів сталого розвитку аграрного бізнесу в ЄС, США та Китаї, виокремлено три фундаментально відмінні моделі застосування OEM СРБ, проте взаємодоповнюючі парадигми.

Доведено, що для українського бізнесу, що функціонує в умовах воєнного

часу та євроінтеграційних прагнень, прямолінійне копіювання однієї з моделей є неефективним вектором розвитку. Оптимальним стратегічним вектором обґрунтовано використання гібридного, або синтетичного підходу. Він передбачає імплементацію нормативного каркасу ЄС як безальтернативної умови для інтеграції в європейські ринки та ланцюги доданої вартості. Водночас для практичної реалізації цих вимог, особливо на рівні малого та середнього бізнесу, доцільно запозичити американські механізми стимулювання та поширення знань, зокрема, створивши аналог програми SARE для підтримки фермерських інновацій «знизу-вгору».

Запропонований до реалізації науково-методичний підхід, який базується на застосуванні синтетичного моделювання, де інновації виступають не просто інструментом, а фундаментальною передумовою та інтегруючим елементом, на відміну від усталених, дозволяє одночасно задовольнити жорсткі регуляторні вимоги ЄС, зберегти та підвищити конкурентоспроможність на глобальних ринках та вирішити стратегічні завдання національної безпеки й ефективності.

Доведено, що інституційне забезпечення на рівні держави та корпоративні стратегії мають бути спрямовані на створення екосистеми, де інновації (технологічні, соціальні, управлінські) стають каталізатором переходу до моделі сталого розвитку, здатної забезпечити довгострокову економічну життєздатність, соціальну справедливість та екологічну рівновагу в унікальних українських реаліях.

На основі результатів критичного аналізування базової трикомпонентної моделі концепції сталого розвитку з використанням публічної статистичної інформації проаналізовано сучасний стан сталого розвитку на державному рівні та визначено і враховано зовнішні, внутрішні чинники, які мають найбільш суттєвий вплив в умовах трансформації національного економіки.

Сформовано інноваційно-адаптивний підхід до реалізації цілей сталого розвитку бізнесу в Україні в умовах трансформації національної економіки.

Здійснено оцінювання ефективності організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в умовах трансформації національного економіки.

Основні результати дослідження, ступінь їх науково новизни та значущості. Отримані в процесі дослідження наукові результати в сукупності дозволили розв'язати важливе науково-прикладне завдання щодо формування організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні в умовах трансформації національної економіки.

За підсумками проведеного дослідження отримано наукові результати, які містять елементи наукової новизни, а саме:

уперше:

– розроблено концептуальний підхід щодо формування організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні, який базується на теорії інтеграції, з урахуванням принципів реалізації сталого розвитку, орієнтований на досягнення продовольчої безпеки та технологічного лідерства через централізоване планування, державні інвестиції та прискорену цифровізацію;

удосконалено:

– науково-методичні засади щодо реалізації уніфікованої, адаптивної та інтегрованої структури організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні, які на відміну від існуючих, формуються з врахуванням стратегії сталого розвитку, враховують чинники впливу, принципи, функції, методи оцінки, важелі, блоки забезпечення, що дозволяє обирати вітчизняному бізнесу, відповідний до його діяльності та потреб інноваційний інструментарій дотримання принципів сталого розвитку;

– інструментарій прогнозування сталого розвитку бізнесу, що на відміну від усталеного, доповнюється інституційним забезпеченням, та дозволяє визначити елементи сталої екосистеми, де інновації (технологічні, соціальні, управлінські) стають каталізатором переходу до моделі сталого розвитку, здатної забезпечити довгострокову економічну життєздатність, соціальну справедливість та екологічну рівновагу в унікальних українських реаліях;

– науково-методичні положення оцінювання ефективності організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні, які, на відміну від наявних, базуються на управління та реалізації принципів сталого розвитку, що дозволяє уникнути фінансових втрат і забезпечити послідовний перехід до сталого бізнесу зі збереженням стійкості в умовах трансформації національного економіки;

дістало подальшого розвитку:

– теоретико-методологічний базис організаційно-економічного забезпечення сталого розвитку бізнесу, що на відміну від наявних підходів, враховує принципи циркулярної економіки, визначає інтегровану систему методів, функцій, інструментів та інших організаційно-економічних складових елементів, спрямованих на забезпечення стабільного, збалансованого та довгострокового інноваційного розвитку бізнесу у довгостроковій перспективі з урахуванням економічної ефективності, соціальної відповідальності та екологічної безпеки;

– методичний підхід щодо систематизації етапів формування організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу, який, відмінний від наявних, в частині врахування та впровадження технологій штучного інтелекту як драйверу забезпечення сталості, націлений на мінімізацію негативних екстерналій між соціальною, економічною, екологічною та іншими сферами діяльності людини, для оптимізації «трансакційних витрат» в умовах трансформації національного економіки з врахуванням періоду переходу від парадигми сталості одного покоління до іншого, що дозволяє бізнесу адаптуватися до динамічного зовнішнього середовища, підвищуючи ефективність і конкурентоспроможність.

Практичне значення роботи. Практичне значення одержаних результатів полягає в прикладному застосуванні методичних засад та прикладних пропозицій, які було використано в процесі формування організаційно-економічного механізму сталого розвитку бізнесу в Україні в умовах трансформації національної економіки.

Основні положення та результати дослідження доведено до рівня практичних рекомендацій. Зокрема, пропозиції автора апробовано в діяльності ТОВ «ГЛОРИ-ПАК» (довідка №12/17 від 17.12.2024 р.); ТОВ «Закордонмонтажспецбуд» (довідка 30 від 05.02.2025 р.); ТОВ «Технологія-Сервіс ЛТД» (довідка 375 від 16.12.2024 р.).

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора. Основні положення і результати дисертаційного дослідження відображено у 5 основних наукових працях, загальний обсяг, що належить автору, становить 4,23 ум. друк. арк. серед них: 3 статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б», 1 – у міжнародному європейському журналі; 1 – робота апробаційного характеру.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та практичні результати дисертаційної роботи обговорено на фаховому науковому семінарі кафедри смарт-економіки та оприлюднено на IX Міжнародній науково-практичній конференції «Globalization of scientific knowledge: international cooperation and integration of sciences» (м. Відень, Австрія 20.06.2025 року).

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертаційна робота виконана державною мовою, чітко структурована, а стиль викладу матеріалу дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність їх сприйняття. Застосована у роботі наукова термінологія є загальноновизнаною, стиль викладення результатів теоретичних та експериментальних досліджень, нових наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність їх сприйняття та використання.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Шекери Віталія Юрійовича «Організаційно-економічний механізм сталого розвитку бізнесу в Україні в умовах трансформації національної економіки», подана на здобуття ступеня доктора філософії, за актуальністю, ступенем новизни, науковим рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням відповідає вимогам п. 5-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», та відповідає напряду освітньо-наукової програми Київського національного університету технологій та дизайну за спеціальністю 051 Економіка.

Рекомендувати дисертаційну роботу Шекери Віталія Юрійовича «Організаційно-економічний механізм сталого розвитку бізнесу в Україні в умовах трансформації національної економіки», подану на здобуття ступеня доктора філософії до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 051 Економіка.

Завідувач кафедри смарт-
економіки, д.е.н., проф.

Анна ОЛЕШКО

19.06.2025

